

گذری بر مهمترین ابعاد قانون بودجه سال ۱۳۸۹

طاهره اکبری آلاشتی*

۱. مقدمه

بر اساس قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب سال ۱۳۶۶ مجلس شورای اسلامی، بودجه کل کشور، برنامه مالی است که برای یک سال مالی تهیه می‌گردد و حاوی پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی می‌باشد که دستیابی به سیاست‌ها و هدف‌های قانونی را به دنبال دارد.

از این رو، لوایح بودجه همه ساله تا اواسط آذر ماه، تقدیم مجلس می‌گردد تا در فرصت مقتضی، در کمیسیون‌های تخصصی، تلفیقی، صحن علنی مجلس و شورای نگهبان بررسی شوند. با این وجود، لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ به دلیل وجود مناقشات مربوط به مبلغ در نظر گرفته شده برای منابع

* کارشناس ارشد پژوهشی پژوهشکده پولی و بانکی، بانک مرکزی ج.ا.ا.

**نفت ۶۵ دلاری در بودجه
امسال، محل مناقشه
بسیاری از کارشناسان قرار
گرفته است و بسیاری از
افراد آن را با توجه به حاکم
بودن آثار رکود فراگیر
اقتصادی در جهان و با
استناد به پیش بینی قیمت
نفت از سوی مؤسسات
بین المللی، بالا می دانند**

حاصل از هدفمند کردن یارانه حامل های انرژی، با دو ماه تأخیر، در بهمن ماه ۱۳۸۸ به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردید.

بودجه در مرحله تصویب، وسیله کنترل قانونی است و به واقع، قوی ترین وسیله کنترل قوه مجریه توسط قوه مقننه و همچنین وسیله آگاهی و اطمینان مردم از مصرف صحیح و قانونی منابع و وجوه عمومی می باشد. لایحه بودجه ۱۳۸۹ نیز در کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس مورد بحث و گفتگو قرار گرفت و نهایتاً بعد از اعمال تغییراتی، در تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۴، توسط مجلس تصویب شد و سپس به تأیید شورای نگهبان رسید.

با توجه به آنکه بودجه، یک برنامه کوتاه مدت و سند پیش بینی درآمد و هزینه برای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده با سازوکار مشخص است، باید در راستای برنامه های توسعه، حرکت کند. در این راستا، بنا به اظهارات نمایندگان دولت، در تهیه بودجه امسال نیز اسناد بالادستی اعم از سند چشم انداز، لایحه برنامه پنجم و سیاست های اصل ۴۴، مورد توجه واقع شده اند؛ اما از آنجا که برنامه چهارم در سال ۱۳۸۸ به اتمام رسیده است و برنامه پنجم نیز هنوز تصویب نشده است، هیچ کدام نمی توانند مبنای بودجه قرار گیرند. از این رو، به منظور حل این مشکل، در یکی از بندهای کمیسیون تلفیق، تصمیم بر تمدید برنامه چهارم گرفته شد تا بودجه سال ۱۳۸۹ بدون پشتوانه برنامه ای تصویب نگردد.

در این نوشتار، ابتدا به منظور درک رویکرد کلی بودجه سال ۱۳۸۹، به بررسی اقلام مصارف و منابع، حجم واگذاری ها و تملک دارایی های مالی و سرمایه ای و مقایسه آنها با مبالغ بودجه سال گذشته می پردازیم؛ سپس از آنجا که در قانون بودجه امسال، بخش قابل توجهی از بودجه دولت، از محل انتشار اوراق مشارکت ارزی و صکوک اسلامی فراهم شده و دامنه شمول مجوز انتشار این اوراق نیز وسیع تر شده است، به توضیح بندهای مرتبط با این موضوع خواهیم پرداخت.

**بنا به اظهارات نمایندگان
دولت، در تهیه بودجه
امسال، اسناد بالادستی اعم
از سند چشم انداز، لایحه
برنامه پنجم و سیاست های
اصل ۴۴، مورد توجه واقع
شده اند**

وابستگی اقتصاد ایران به نفت و گاز و سهم بالای درآمدهای نفتی در بودجه دولتی، سبب شده است همه ساله در قوانین بودجه، به صورت کامل به نحوه تخصیص درآمدهای نفت و گاز بین دولت و وزارت نفت و همچنین روش های تخصیص مابه التفاوت های قیمتی از قیمت پیش بینی شده، پرداخته شود. از این رو، علاوه بر بررسی مفاد مرتبط با این مسئله، مبحث صندوق توسعه ملی که امسال برای اولین بار در بودجه سالیانه گنجانده می شود، نیز مطرح می شود. نهایتاً، بندهای ماده ۱۵ که به منظور حمایت از تولیدات بخش کشاورزی به نحوه تعیین تعرفه واردات و برخورد با افزایش نامتعارف قیمت ها در این بخش می پردازد و نقش کلیدی در سیاست گذاری بخش کشاورزی ایفا خواهد نمود، مورد تدقیق قرار خواهد گرفت.

۲. منابع و مصارف بودجه سال ۱۳۸۹

بودجه سال ۱۳۸۹ از حیث منابع و مصارف، بالغ بر ۳۶۸۰ هزار میلیارد ریال است که در مقایسه

با کل بودجه سال گذشته، رشد ۳۱ درصدی را نشان می‌دهد. از آنجا که در تنظیم بودجه سال ۱۳۸۹، منابع درآمدی حاصل از اصلاح قیمت حامل‌های انرژی گنجانده شده است، با کسر هزینه‌های مربوط به هدفمند کردن یارانه‌ها از میزان کل بودجه، رشد آن نسبت به سال گذشته، ۱۷ درصد می‌شود. مقایسه منابع بودجه عمومی تصویبی مجلس با مبلغ مندرج در لایحه پیشنهادی دولت، نشان می‌دهد که این مبلغ با کاهش ۱/۴ درصدی از سوی مجلس، تقریباً در میزان ۱۲۷۰ هزار میلیارد ریال، ثابت شده است. این قلم از منابع بودجه، نسبت به سال گذشته از رشد ۳۲ درصدی برخوردار بوده است.

جمع مصارف عمومی دولت نیز با در نظر گرفتن هدفمند شدن یارانه‌ها و یارانه برق، حدود ۱۱۸ هزار میلیارد ریال تصویب شده است که نسبت به سال گذشته، رشد ۳۲ درصدی داشته است. حجم بودجه شرکت‌های دولتی با توجه به جدول مصارف بودجه، از ۱۹۸۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۸ (با رشدی معادل ۲۷ درصد) به ۲۵۲۵ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ رسیده است، که بر خلاف سال گذشته، ۵۰ شرکت بزرگ دولتی به دلیل خصوصی‌سازی از ردیف بودجه‌ای در این قانون برخوردار نگردیده‌اند. در حقیقت با تأکید قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی بر واگذاری فعالیت‌های دولتی در سال جاری، می‌بایست حجم بودجه شرکت‌های دولتی کاهش می‌یافت و به واقع این افزایش ۲۷ درصدی، با کوچکتر شدن حجم دولت مغایرت دارد.

جدول ۱- تغییرات منابع بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور

(میلیون ریال)

عنوان	مبلغ مندرج در لایحه	نظر کمیسیون تلفیق	رشد (درصد)
درآمدها	۶۷۶،۰۴۹،۱۵۱	۵۰۵،۲۶۹،۱۵۱	-۲۵/۳
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۲۷۵،۸۶۶،۳۵۰	۴۵۶،۱۷۳،۹۵۰	۶۵/۴
واگذاری دارایی‌های مالی	۲۴۶،۴۵۴،۵۳۵	۲۱۸،۴۵۴،۵۳۵	-۱۱/۴
جمع منابع عمومی دولت	۱،۱۹۸،۳۷۰،۰۳۶	۱،۱۷۹،۸۹۷،۶۳۶	-۱/۵
درآمدهای اختصاصی	۹۱،۴۳۳،۰۸۳	۹۱،۴۳۳،۰۸۳	۰/۰
منابع بودجه عمومی دولت	۱،۲۸۹،۸۰۳،۱۱۹	۱،۲۷۱،۳۳۰،۷۱۹	-۱/۴
منابع بودجه شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۲،۶۹۲،۲۴۷،۳۲۵	۲،۵۲۵،۲۳۸،۵۰۴	-۶/۲
جمع	۳،۹۸۲،۰۵۰،۴۴۴	۳،۷۹۶،۵۶۹،۲۲۳	-۴/۷
کسر می‌شود: اقلامی که دو بار منظور شده است	۲۹۶،۹۹۱،۷۶۵	۱۱۱،۸۶۵،۷۳۲	-۶۲/۳
منابع بودجه کل کشور	۳،۶۸۵،۰۵۸،۶۷۹	۳،۶۸۴،۷۰۳،۴۹۱	۰/۰

منبع: مجلس شورای اسلامی ایران. (۱۳۸۹). قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور.

جدول ۲- تغییرات مصارف بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور

(میلیون ریال)

عنوان	مبلغ مندرج در لایحه	نظر کمیسیون تلفیق	رشد (درصد)
هزینه	۷۲۹,۱۴۰,۳۳۶	۷۳۲,۹۰۸,۶۷۶	۰/۵
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۳۸۲,۸۷۳,۴۰۰	۳۱۶,۹۰۰,۶۶۰	-۱۷/۲
تملك دارایی‌های مالی	۸۶,۳۵۶,۳۰۰	۱۳۰,۰۸۸,۳۰۰	۵۰/۶
جمع مصارف عمومی دولت	۱,۱۹۸,۳۷۰,۰۳۶	۱,۱۷۹,۸۹۷,۶۳۶	-۱/۵
از محل درآمدهای اختصاصی	۹۱,۴۳۳,۰۸۳	۹۱,۴۳۳,۰۸۳	۰/۰
مصارف بودجه عمومی دولت	۱,۲۸۹,۸۰۳,۱۱۹	۱,۲۷۱,۳۳۰,۷۱۹	-۱/۴
مصارف بودجه شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۲,۶۹۲,۲۴۷,۳۲۵	۲,۵۲۵,۲۳۸,۵۰۴	-۶/۲
جمع	۳,۹۸۲,۰۵۰,۴۴۴	۳,۷۹۶,۵۶۹,۲۲۳	-۴/۷
کسر می‌شود: اقلامی که دو بار منظور شده است	۲۹۶,۹۹۱,۷۶۵	۱۱۱,۸۶۵,۷۳۲	-۶۲/۳
مصارف بودجه کل کشور	۳,۶۸۵,۰۵۸,۶۷۹	۳,۶۸۴,۷۰۳,۴۹۱	۰/۰

منبع: مجلس شورای اسلامی ایران. (۱۳۸۹). قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور.

۳. واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی

هر چند سقف بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به لایحه پیشنهادی دولت، تغییر چندانی را نشان نمی‌دهد، اما بررسی جزئیات تغییرات در بودجه مصوب مجلس نسبت به لایحه دولت حاکی از آن است که امسال مجلس تغییرات عمده‌ای را در اقلام مربوط به واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی در لایحه دولت، ایجاد کرده است.

در لایحه پیشنهادی دولت، منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای، حدود ۲۷۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده بود که با افزایش قابل توجه ۶۵/۴ درصدی از سوی مجلس به حدود ۴۵۶ هزار میلیارد ریال رسیده است. علاوه بر این، این مبلغ نسبت به سال گذشته، از رشد بسیار زیاد ۱۶۹ درصدی برخوردار گردیده و به نظر می‌رسد، این حجم از واگذاری که از سوی مجلس برای دولت تکلیف شده است، عملاً به سختی امکان‌پذیر باشد.

همچنین، منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی، با کاهشی به میزان ۱۱/۴ درصد از سوی مجلس، در مبلغ ۲۱۸ هزار میلیارد ریال تثبیت شد که در کل، نسبت به بودجه سال ۱۳۸۸، با کاهش ۱۸ درصدی مواجه شده است.

در ردیف واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی، منابع حاصل از هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی که از سوی دولت، ۸۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده بود، به ۴۰ هزار میلیارد ریال کاهش یافت. علاوه بر این، مجوز برداشت ۱۴ هزار میلیارد ریال از حساب ذخیره ارزی به منظور بازپرداخت تعهدات ارزی و اختصاص ۲ درصد درآمد نفت برای مناطق نفت‌خیز و محروم، به دولت داده شده

است.

نهایتاً، ردیف تملک دارایی‌های مالی، با افزایشی قابل توجه نسبت به رقم پیشنهادی دولت، (افزایشی حدود ۵۰/۶ درصد) به مبلغ ۱۳۰ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال گذشته ۲۸ درصد رشد داشته است. تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیز با اعمال کاهش ۱۷ درصدی نسبت به پیشنهاد دولت و در حالی که نسبت به سال گذشته رشد ۱۲ درصدی را نشان می‌دهد، در مبلغ ۳۱۷ هزار میلیارد ریال، تصویب شد.

۴. ابزارهای تأمین مالی ارزی

با توجه به قانون بودجه سال ۱۳۸۹، امکان تأمین بخشی از بودجه دولت از محل صدور اوراق مشارکت ارزی و یا اوراق صکوک اسلامی فراهم شده است.^۲ بر اساس ماده ۳ قانون مذکور، به دولت اجازه صدور حداکثر یک میلیارد و پانصد میلیون یورو اوراق صکوک اسلامی و یا اوراق مشارکت ارزی، جهت تأمین مالی پروژه‌های زیربنایی توسعه‌ای مربوط به شرکت‌های دولتی در بازارهای مالی بین‌المللی، داده شده است؛ این در حالی است که در سال گذشته نیز دقیقاً به همین میزان، مجوز صدور اوراق مشارکت بین‌المللی برای دولت در نظر گرفته شد که دولت آن را عملیاتی نکرد.

به موجب این ماده، به وزارت نفت اجازه داده شده است که از طریق شرکت‌های تابعه و در راستای تأمین منابع ارزی مورد نیاز طرح‌های سرمایه‌گذاری در دست اجرای خود، به تأمین مالی از طریق بازار مالی بین‌المللی بپردازد. از این رو، شرکت نفت، تا مبلغ پنج میلیارد یورو، شرکت گاز و شرکت پالایش و پخش هر کدام تا مبلغ یک میلیارد یورو و شرکت پتروشیمی تا مبلغ دو میلیارد یورو مجاز خواهند بود تا از طریق اوراق مشارکت ارزی به تأمین مالی خارجی بپردازند.

علاوه بر این، به موجب بند د همین ماده، امکان استفاده از ابزارهای فوق، برای سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو)، سازمان توسعه و نوسازی صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)، صنایع وابسته به وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و صنعت حمل‌ونقل، جمعاً تا مبلغ دو میلیارد یورو، فراهم شده است.

در قانون بودجه امسال، علاوه بر وزارتخانه‌ها و سازمان‌های بزرگ دولتی، به شهرداری‌های مراکز استان و کلان‌شهرها اجازه داده شده است با موافقت وزارت کشور تا سقف پنجاه هزار میلیارد ریال، اوراق مشارکت برای اجرای طرح‌های عمرانی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، پس از هماهنگی با بانک مرکزی و با تضمین خود، منتشر کنند. شایان ذکر است در بودجه سال گذشته، امکان انتشار اوراق مشارکت ارزی تنها برای دولت و صنایع پتروشیمی در نظر گرفته شده بود.

۵. قیمت‌گذاری و نحوه تخصیص درآمد نفت و گاز

اقتصاد ایران، به درآمد نفت و گاز وابسته می‌باشد. از طرفی برای چنین اقتصادی، نحوه پیش‌بینی قیمت و درآمد نفت و گاز و نحوه تخصیص آن، از اهمیت زیادی برخوردار است. از این رو، ماده ۴ قانون بودجه ۱۳۸۹، جهت تنظیم رابطه دولت با وزارت نفت، به مشخص کردن موارد فوق پرداخته است.

بر طبق لایحه بودجه، دولت ۱۲۰ هزار میلیارد ریال از منابع صندوق را به عنوان منبع درآمدی پیشنهاد کرده بود و از آنجا که موجودیت صندوق هنوز به تصویب نرسیده است و شیوه برداشت آن معین نشده است، این کار از سوی مجلس، غیرقانونی دانسته شده است

در حقیقت بودجه سال ۱۳۸۹ نه تنها منجر به کاهش تصدی گری دولت نشده، بلکه در مواردی با رشد بودجه شرکت های دولتی و در نتیجه رشد تصدی گری دولت همراه بوده است

بر این اساس، بودجه سال ۱۳۸۹ بر مبنای قیمت ۶۵ دلار به ازای هر بشکه نفت خام بسته شده است؛ در حالی که در سال ۱۳۸۸، این مبلغ معادل ۳۷/۵ دلار به ازای هر بشکه بوده است. علاوه بر این، بر اساس بند الف ماده ۴ این قانون، سهم دولت از درآمد نفتی ۸۶ درصد و مابقی، سهم وزارت نفت در نظر گرفته شده است. در مورد نفت تولیدی از میادین مشترک با کشورهای همسایه، این سهم به ترتیب به صورت ۷۵ و ۲۵ درصد برای دولت و وزارت نفت تنظیم شده است.

اگر درآمد نفت در بودجه، غیرواقعی در نظر گرفته شود و قابل تحقق نباشد، از آنجا که این پتانسیل وجود دارد که هزینه های دولت بر مبنای بودجه مصوب به انجام برسد، دولت دچار کسری بودجه می شود که نتیجه آن چیزی جز تورم و افزایش طرح های نیمه تمام نخواهد بود. از این رو، نفت ۶۵ دلاری در بودجه امسال، محل مناقشه بسیاری از کارشناسان و مسئولین امر قرار گرفته است^۲ و بسیاری از افراد آن را با توجه به حاکم بودن آثار رکود فراگیر اقتصادی در جهان، روشن نبودن وضعیت بازار جهانی نفت و با استناد به پیش بینی قیمت نفت از سوی مؤسسات بین المللی، بالا می دانند.

بند ب همین ماده به تعیین نحوه تقسیم درآمد تولید گاز می پردازد. بر این اساس، قیمت تعیین شده برای گاز، ۹۰۰ ریال به ازای هر متر مکعب است^۴ که سهم دولت از ارزش گاز خام تحویلی به وزارت نفت، ۶۴ درصد و از ارزش مابقی گاز تولیدی، ۸۹ درصد می باشد. شایان ذکر است وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعه ذی ربط، گاز دریافتی خود را بر مبنای ۷۵ درصد قیمت تعیین شده مذکور، خریداری می نماید.

در ادامه این ماده، ذکر شده است که مازاد درآمد نفت تولیدی (ناشی از افزایش قیمت نسبت به رقم مصوب این قانون) پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی و سهم وزارت نفت، به حساب ذخیره ارزی واریز می گردد. سهم وزارت نفت صرفاً در سرمایه گذاری در صنایع بالادستی نفت و گاز، قابل هزینه خواهد بود. از این رو، وزارت نفت باید از این سهم، در اجرای طرح های سرمایه گذاری برای توسعه میادین نفتی با حفظ ظرفیت آنها و توسعه میادین گازی مشترک، استفاده نماید و استفاده از آن در سایر امور، از جمله واردات فرآورده های نفتی و طرح های غیر مرتبط، ممنوع است.

۶. صندوق توسعه ملی

ماده ۱۲ قانون بودجه ۱۳۸۹، دولت را به استناد بند ۲۲ سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه، موظف کرده است حداقل ۲۰ درصد درآمد حاصل از صادرات نفت، گاز و فرآورده های نفتی را به صندوق توسعه ملی واریز نماید که از این وجوه برای اعطای تسهیلات به بخش های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی برای انجام اموری از قبیل طرح های تملک دارایی های سرمایه انتفاعی و طرح های زاینده در امور مختلف صنعت و معدن، گاز، پتروشیمی و پالایش نفت، حمل و نقل، ارتباطات و فناوری اطلاعات، احداث نیروگاه و انتقال برق، آب، خاک و کشاورزی، مسکن و ساختمان، آموزشی، پژوهشی، درمانی، فرهنگی، ورزشی، گردشگری و توسعه صادرات استفاده خواهد شد.

لازم به ذکر است که مجلس، پیشنهاد دولت در لایحه بودجه ۱۳۸۹، مبنی بر استفاده از منابع این صندوق به منظور اجرای طرح های عمرانی در کشور را حذف کرده است. بر طبق لایحه بودجه، دولت ۱۲۰ هزار میلیارد ریال از منابع صندوق را به عنوان منبع درآمدی پیشنهاد کرده بود و از آنجا

که موجودیت صندوق هنوز به تصویب نرسیده است^۵ و شیوه برداشت آن معین نشده است، این کار از سوی مجلس، غیرقانونی دانسته شده است.

۷. واردات محصولات کشاورزی

به منظور حمایت از تولیدات داخلی کشاورزی، ماده ۱۵ این قانون، واردات انواع محصولات این بخش را که نقش جانمایی در تولیدات داخلی داشته باشند با حداقل ۳ برابر نرخ تعرفه مؤثر سال ۱۳۸۸، مجاز دانسته است. این نرخ در مورد محصولاتی که در کشور تولید می‌گردند ولی دارای کمبود می‌باشند، ۲ برابر نرخ مؤثر تعرفه سال گذشته، در نظر گرفته شده است؛ مشروط بر آنکه، این محصولات در بازار بورس تخصصی کالا عرضه شوند و تعرفه‌گذاری این محصولات به گونه‌ای باشد که قیمت این محصولات حداکثر، ۲۰ درصد نسبت به محصولات مشابه داخلی، بیشتر باشد و خارج از فصل برداشت به بازار عرضه گردد.^۶

علاوه بر این، به موجب این قانون، واردات کلیه محصولات کشاورزی که تولیدات داخلی آنها در حد نیاز مصرف کشور باشد و واردات انواع محصولات کشاورزی فرآوری شده، با حداقل ۴ برابر تعرفه مؤثر سال ۱۳۸۸، مجاز می‌باشد.^۷

در بند ب همین ماده، به منظور مقابله با واردات کالاهای قاچاق، اجازه داده شده است کلیه کالاهای وارداتی در سال ۱۳۸۹ به گونه‌ای به کشور وارد شوند که به تدریج در سامانه ایران‌کد، قابل رهگیری باشند.

۸. نتیجه‌گیری

صرف نظر از اینکه یکی از اشکالات اساسی وارده به بودجه امسال، به مراحل تصویب آن برمی‌گردد که ارائه با تأخیر لایحه بودجه از سوی دولت به مجلس، فقدان زمان کافی برای بررسی کارشناسانه لایحه بودجه را به ارمغان آورد، ولی با بررسی چهارچوب کلی این قانون، بعضاً مغایرت‌هایی با قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ مشاهده می‌شود. در حقیقت بودجه سال ۱۳۸۹ نه تنها منجر به کاهش تصدی‌گری دولت نشده، بلکه در مواردی با رشد بودجه شرکت‌های دولتی و در نتیجه رشد تصدی‌گری دولت همراه بوده است.

به علاوه، یکی از این مغایرت‌ها به سهم ۶۸ درصدی و بیش از ۲۵۲۵ هزار میلیارد ریالی بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات وابسته به دولت بر می‌گردد که با رشد ۲۷ درصدی نسبت به قانون بودجه سال گذشته مواجه شده است. در حالی که با توجه به تأکید قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، مبنی بر واگذاری فعالیت‌های گروه یک و دو موضوع اجرای سیاست‌های کلی این اصل^۸ باید حجم بودجه شرکت‌های دولتی کاهش یابد نه اینکه علی‌رغم واگذاری چندین شرکت و در فهرست واگذاری قرار گرفتن حدود ۵۰۰ شرکت دولتی، در قانون بودجه امسال، بودجه این گروه ۲۷ درصد افزایش یابد.

در کل با بررسی مهمترین ابعاد بودجه امسال، می‌توان گفت که دولت در تدوین این بودجه نیز مانند سال‌های گذشته، رویکردی انبساطی را دنبال کرده است. افزایش ۲۵ الی ۳۵ درصدی در اقلام سقف بودجه عمومی، بودجه شرکت‌های دولتی، مصارف عمومی دولت و بودجه عمرانی، در حالی که تقریباً همه اقلام منابع درآمدی پیشنهاد شده از سوی دولت در لایحه بودجه، با کاهش قابل توجهی از سوی مجلس، مواجه شده‌اند، بر وجود این رویکرد از سوی مسئولین امر، تأکید دارد.

نهایتاً و مهمتر از همه اینکه، هر چند مجلس، سقف منابع اجرای هدفمند کردن یارانه‌ها را از ۴۰۰ به ۲۰۰ هزار میلیارد ریال کاهش داد و سهم دولت از این آزادسازی قیمت‌ها، از ۸۰ هزار

میلیارد ریال به ۴۰ هزار میلیارد ریال رسید، اما هیچ راه‌حلی برای محدود کردن داخلی تورم و پیامدهای منفی اجرای این سیاست پیش‌بینی نشده است. از طرفی، جا داشت تدوین این قانون با نگاه وسیع‌تری به قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، صورت می‌پذیرفت.

پانوشته‌ها:

- ۱- شایان ذکر است بر اساس ارقام مندرج در جداول ۱ و ۲، اختلاف موجود بین رقم کل بودجه و مجموع ارقام منابع بودجه عمومی دولت و منابع بودجه شرکت‌های دولتی، در اثر کسر اقلامی حاصل شده است که دو بار در محاسبه اجزای منابع بودجه منظور شده‌اند.
- ۲- شایان ذکر است بند الف ماده ۳ قانون بودجه ۱۳۸۹، در راستای تأمین ارزی بخشی از بودجه، سهمیه‌های باقی‌مانده تسهیلات مصوب بیع متقابل و تسهیلات مالی خارجی (فاینانس)، موضوع قانون استفاده از منابع مالی خارجی مصوب ۱۳۸۴/۷/۶ و تعهدات حساب ذخیره ارزی مندرج در قوانین بودجه سال‌های گذشته را برای امسال، معتبر دانسته است.
- ۳- برای نمونه رجوع کنید به «دو تحلیل از پیامدهای بودجه ۱۳۸۹» از:
www.rastak.com/article-id=3908
- ۴- در بودجه سال ۱۳۸۷، این مبلغ معادل ۶۹۰ ریال به ازای هر متر مکعب تعیین شده بود و در سال ۱۳۸۸، قیمت بنزین، گازوئیل، برق و گاز، تغییری نداشته‌اند.
- ۵- ماده ۱۲ قانون بودجه ۱۳۸۹، دولت را موظف کرده است که تا پایان فروردین ماه امسال، اساسنامه صندوق را به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند. در زمان تدوین این مطلب، اساسنامه پیشنهادی دولت که در اردیبهشت ماه، آماده شده است توسط مجلس در دست بررسی می‌باشد.
- ۶- در مورد انواع میوه و سبزیجات وارداتی، بر اساس زیربند شماره ۷ بند الف، مبلغ ۵۰۰ ریال به ازای هر کیلو، دریافت می‌شود.
- ۷- البته لازم به ذکر است به موجب زیربند ۶ از بند الف ماده ۱۵ قانون بودجه، به منظور صیانت از حقوق مصرف‌کنندگان، در صورتی که هر گونه افزایش تعرفه منجر به افزایش غیرمعتاد قیمت‌ها شود، بنابر اعلام سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، بازنگری در تعرفه‌ها، با توافق وزارت کشاورزی و وزارت بازرگانی، جهت بازگرداندن تعادل به بازار، جایز است.
- ۸- ماده ۲ از فصل دوم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، فعالیت‌های اقتصادی شامل تولید، خرید یا فروش کالاها و خدمات را به سه گروه تقسیم کرده است که در ادامه، ماده ۳ همین فصل، مالکیت، سرمایه‌گذاری و مدیریت برای دولت در فعالیت گروه یک را به هر نحو و به هر میزان ممنوع کرده است و دولت را مکلف کرده است که ۸۰ درصد از ارزش مجموع سهام بنگاه‌های دولتی در هر فعالیت مشمول گروه دو (به استثنای راه و راه‌آهن) را به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی واگذار نماید.

منابع و مأخذ

- ۱- مجلس شورای اسلامی ایران. (۱۳۸۹). *قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور*. تهران: مجلس شورای اسلامی ایران.
- ۲- مجلس شورای اسلامی ایران. (۱۳۸۷). *قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور*. تهران: مجلس شورای اسلامی ایران.
- ۳- مجلس شورای اسلامی ایران. (۱۳۸۶). *قانون بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور*. تهران: مجلس شورای اسلامی ایران.
- ۴- مجلس شورای اسلامی ایران. (۱۳۸۷). *قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی*. تهران: مجلس شورای اسلامی ایران.
- ۵- دو تحلیل از پیامدهای بودجه ۱۳۸۹ از سایت:

www.rastak.com/article-id=3908